

Margareta Juhontytär Jumppasen tarina – piiasta kruununvoudin rouvaksi

Margareta, kirkonkirjoissa välillä Greta (suom. Marketta) , oli siis Kalle Jumppasen (s.1887) isän isän sisko. Hän syntyi 1824 Kiteen Suorlahdessa neljäntenä lapsena Juho Jumppasen ja Anna Pesosen perheeseen. Kummeina olivat Matti Murtoin ja Cecilia Björn. Markettaa ennen olivat syntyneet Inkeri 1814, Agneta 1817 ja Kalle 1821. Heikki-veli syntyi 1826 ja Anna 1829.

Marketan syntyessä hänen isänsä Juho oli 32-vuotias ja äiti Anna 33 vuotta. Isä Juho oli torppari eli he asuivat tuomari Nils Arppen eli Orpolan (Sofielund) isännän torppareina tilalla n:o 16.

Marketan ollessa 10-vuotias, Juho-isä kuoli kuumetautiin nimeltä polttotauti (hitsfeber) vain 41-vuotiaana joulukuussa 1833. Tuona aikakautena esiintyi laajasti sellaisia tauteja kuin lavantauti, pillkukuume ja punatauti.

Äiti Anna puolestaan kuoli 58-vuotiaana vesipöhhöön.

Marketan sisko Agneta eli ikänsä naimattomana, eli vanhapiikana. Vuonna 1854 löytyy merkintä hänestä, oli ottanut muuttokirjan Pietariin – mahdollisesti piikomaan – mutta sieltä palattuaan hän vuoden päästä kuoli vain 38-vuotiaana. Kuolinsyy nervfeber eli todennäköisesti lavantauti.

Marketta pääsi ripille 6.11. 1841 eli 17-vuotiaana. Tämän jälkeen hän siis pääsi sehtoolliselle ja merkinnät hänestä siirtyvät rippikirjaan, johon merkittiin aina henkilön kinkeritaidot (mm. lukeminen ja opinkappaleet). Nähtävästi tässä iässä hän otti pestin piiaksi Orpolan tilalle, jonka rippikirjasivuilta löytyy merkintöjä Gretasta vuosilta 1842-47.

Merkintä ”vistas i Pelgjärvi hos Cajan sedan 1847” tarkoittaa että hän oli siirtynyt piiaksi kruununvouti Kristian Cajanin tilalle Pälkjärvelle 23-vuotiaana.

1850 hän löytyy piikana Pälkjärven rippikirjassa Iljalasta, talossa jossa on merkitty asuvaksi Cajan ja hänen äitinsä Brita o.s. Hjerpe.

1851-1860 lastenkirjassa Iljalassa yksinomaan Gretalle on merkitty aviottomia lapsia:

Johan s.1850, Carl Gustaf s. 1857 ja Ivar Alexander s. 1858 (kuoli 1858) 1860 syntynyt lapsi kastettiin myös Ivar Alexanderiksi. Tässä vaiheessa Gretan titteli on ”hushällerskan” eli taloudenhoitaja.

1860 alkavassa rippikirjassa Greta on ensin nimikkeellä piga, kruununvoudin palkollisten sivulla, ja nimen Jumppanen perään on lisätty ”eller Sjögren”. Mistä tämä mystinen Sjögren yhtäkkiä tuli Gretan sukunimeksi? (selviää myöhemmin!)

Samalle sivulle on lisätty myöhemmin ”kronofogden och riddaren Christian Cajans hustru Margareta Sjögren, född Jumppanen . ”

Samaisen sivun reunassa on merkintä aviokuulutuksesta Sjögren nimellä, vihkiminen tapahtui 7.10.1863. Tuolloin kruununvouti Cajan oli jo 56-vuotias, Greta 39.

Se, olivatko nuo aviottomat lapset Cajanin, jää hämärän peittoon. Syntyneiden luettelossa lapset mainitaan ainoastaan aviottomina eikä isää tunneta. Kuitenkin voisi olettaa, että jos Cajan otti Gretan vaimokseen, myös lapset olivat hänen?

Avioliitto siis solmittiin kuitenkin vasta 1863. Tuona aikana eri säätyä edustavien avioliitto ei varmasti ollut kovin tavallista. Yksi syy Sjögren-nimen ottamiseen saattoi olla se, että voidakseen astua avioon ylempisäätyisen, aatelisen kanssa, oli otettava vähän hienommalta kalskahtava ruotsinkielinen nimi.

Cajanin äiti Brita Hjerpe kuoli kesällä 1858, joten hänkään ei enää ollut jarruttamassa naimisiinmenoa.

Joka tapauksessa Greta ja kruununvouti Cajan solmivat avioliiton puoli vuotta Tilda-tyttären syntymän jälkeen, tytär kuitenkin kuoli kuukauden ikäisenä. Elettiin pahoja nälkävuosia, joten liekö se osaltaan vaikuttanut lapsen kuolemaan. Virallisessa liitossa syntynyt tytär v.1864 sai nimekseen

Fanny Pauliina. Kristian Birger syntyi v. 1866, mutta kuoli jo vajaan vuoden päästä, hänen kohtalokseen koitui kurkkumätä, halssjuka.

Cajanit muuttivat Pälkjärveltä Kuopioon, jossa Kristian Cajan kuoli v. 1873 vain 67-vuotiaana. Kuopion rippikirjan tiedon mukaan Margareta lapsineen muutti Hankasalmelle 1882, ja sieltä myöhemmin Helsinkiin jossa hän kuoli 93-vuotiaana, v. 1917.

SJÖGREN -NIMEN ARVOITUS – JA RATKAISU

Minua jäi kovasti mietityttämään, mistä Margaretalle tuo Sjögren- nimi oikein keksittiin. Haluttiinko jokin muu kuin talonpoikainen nimi, ennen säätyläiseksi muuttumista?

Sjögren- nimeä googlatessa satuin sivustolle, jossa kerrottiin Anders Johan Sjögrenistä, hän oli suomalainen kielitieteilijä ja tutkimusmatkailija (1794-1855), syntyisin Iitistä. Hänen isänsä oli kylänsuutari Mikko Juhonpoika Sjögren (s.1759), alun perin Vähä-Tyyskä. Luin tekstiä pidemmälle ja silmiini osui nimi Jumppanen.

Salomo Jumppanen (s.1781) oli haudankaivajana Iitin kirkonkylässä, ja Mikko Sjögren (s.1788), nähtävästi myös Nils Jumppasen poika, kirkonvartijana. He olivat A.J. Sjögrenin serkkuja.

”Sukunimen ottaminen alkoi hieman yleistyä 1800-luvulla. Varsin ne henkilöt, jotka joutuivat sotilaiksi tai opiskelemaan ja sitä kautta virkaan, tarvitsivat sukunimen. Silloin se vain keksittiin ja yleensä ruotsinkielisenä. A. J. Sjögrenin kohdalla sukunimi on otettu (tai annettu) todennäköisesti koulussa Loviisassa. Hänen isänsä omaksui saman sukunimen vasta poikaansa myöhemmin. Iitissä asusti myös muita käsityöläisiä, ym., jotka omaksuivat saman sukunimen samoihin aikoihin; ilmeisesti nämä olivat A.J. Sjögrenin serkkuja.” (Kari-Matti Piilahden esitelmästä 2010)

Kirkonkirjoista selvisi, että Salomonin isä oli Nils Jumppanen, hänkin aikanaan haudankaivaja Iitin kirkonkylässä, muuttanut Rantasalmelta Iitiin ja mennyt naimisiin Anna Maria Hogenin kanssa. Jälkimmäisen sisko Kaisa (Katarina) Hogen oli A.J. Sjögrenin äiti. Eli serkuksia siis Anders Johan Sjögren ja Nils Jumppasen pojat.

Mutta miten Margareta tähän liittyy??

No, Iitin pappilan rippikirjan sivuilta löytyykin 1828-30 vuosilta tuttu nimi: Kristian Cajan. Selvisi, että hänen enonsa Gustaf Fredrik Hjerpe oli kirkkoherra sekä Iitissä että myöhemmin Kiteellä.

Cajan siis vieraili Iitin pappilassa sukuloimassa.

Mikko Sjögrenin, kirkonvartijan, tytär Stina Sofia Sjögren muutti piiaksi Kiteelle 1837 (ja edelleen Tohmajärvelle naimisiin 1841). Hän löytyy siellä Varmonniemestä kirkkoherra Hjerpen sivuilta. Samoin Cajan on merkitty sivuille 1839-40.

Margaretan uusi sukunimi ennen avioliittoa Cajanin kanssa taitaa siis pohjautua näihin taustoihin. Jos kerran joku muukin Jumppanen oli ottanut nimekseen Sjögren, miksei sitten Margaretakin.

Margaretasta en onnistunut löytämään kuvaa (vaikka hän eli itsenäisyyden vuoteen, 1917) mutta hänen poikansa Ivar Cajan perheineen Rautalammilla seuraavassa kuvassa v. 1900.

Kirjoittaja Marja-Liisa Ranta